

Висновки. Середній показник відсотка донорів від загальної кількості населення України склав у 2012 р. – 1,38%, у 2013 р. – 1,28%. Кількість донацій крові та плазми на 1000 осіб населення України дорівнювала у 2012 р. – 17,9, у 2013 р. – 17,6. Зменшення числа донорів та кількості донацій призводить до зниження заготовленої крові та плазми і виготовлення з них препаратів. Для активного залучення населення до донорського руху необхідно підвищити престиж донорства, залучивши до цього засоби масової інформації, волонтерські організації та інші.

Ключові слова: донори крові, донори плазми, донації

ДОНОРОСПОСОБНОСТЬ НАСЕЛЕНИЯ УКРАИНЫ

П.М. Перехрестенко, Л.В. Назарчук, И.С. Буркова, В.Н. Самусь

ГУ «Институт гематологии и трансфузиологии НАМН Украины», Киев

Резюме. Цель – на основе анализа показателей деятельности учреждений службы крови Украины за 2012, 2013 годы выяснить состояние донорства и определить перспективы его улучшения.

Материалы и методы. Изучены и проанализированы данные официальной статистики МЗ Украины «Отраслевая статистическая отчетность – форма № 39-здоров» и показатели деятельности учреждений службы крови Украины в 2012 и 2013 годах.

Результаты. Анализ состояния донорства крови в Украине за 2012 и 2013 годы показал, что процент доноров от всего населения колебался от 0,49 до 3,24 в 2012 г. и от 0,54 до 3,09 – в 2013 г. Количество проведенных донаций крови и плазмы на 1000 человек населения Украины составили: в 2012 г. – 14,9 кроводач и 3,0 плазмодач, в 2013 г. – 14,6 кроводач и 3,0 плазмодач. В статье подняты организационные проблемы, от решения которых зависит развитие донорства.

Выводы. Средний показатель процента доноров от общего количества населения Украины составил в 2012 – 1,38%, в 2013 – 1,28%. Количество донаций крови и плазмы на 1000 человек населения Украины составило в 2012 – 17,9, в 2013 – 17,6. Уменьшение числа доноров и количества донаций приводит к снижению заготовленной крови и плазмы и произведенных из них препаратов. Для активного привлечения населения к донорского движения необходимо увеличить престиж донорства, привлекая к этому средства массовой информации, волонтерские организации и прочее.

Ключевые слова: доноры крови, доноры плазмы, донации

DONOR CAPACITY OF UKRAINIAN POPULATION

P.M. Perekhrestenko, L.V. Nazarchuk, I.S. Burkova, V.M. Samus'

SI «Institute of Hematology and Transfusion of NAMS of Ukraine», Kyiv

Summary. Aim – based on performance analysis of Blood Service of Ukraine for 2012, 2013, to elucidate the status of donation and determine the prospects for its improvement.

Materials and methods. It is studied and analyzed the data of the official statistics of Ministry of Public Health of Ukraine «Trade statistical reporting – form №39-health» and indicators of Blood Service of Ukraine in 2012 and 2013.

Results. Analysis of the state of blood donation in Ukraine in 2012 and 2013 showed that the percentage of the total population of donors ranged from 0.49 to 3.24 in 2012, and from 0.54 to 3.09 – 2013 Number of conducted blood donations and plasma donations on the 1000 population of Ukraine was 14.9 blood donations and 3,0 plasma donations in 2012, in 2013 – 14.6 and 3.0 donations accordingly. The article raised the organizational problems, the solution of which depends on the development of donation.

Conclusions. The median percentage of the donor of the total Ukrainian population was in 2012 – 1.38%, in 2013 – 1.28%. Number of donations of blood and plasma per 1000 of Ukrainian population was in 2012 – 17.9, 2013 – 17.6. Reducing the number of donors and the number of donations reduces the harvested blood and plasma and made from these preparations. For the active involvement of the population to the donor movement is necessary to improve the prestige of the donation, bringing to it the media, voluntary organizations and others.

Key words: blood donors, plasma donors, donations.

Донорство регламентоване Законом України [2] та чинними нормативними актами [2-9].

Відповідно до Закону України «Про донорство крові та її компонентів» донором може бути здорова людина у віці від 18 років. Основною і найбільш повноцінною групою донорів є особи вікової категорії від 20 до 40 років, кровотворна система яких здатна швидко поновлювати крововтрату, а серцево-судинна, нервова, гормональна системи сформовані і стабільні. Донорами цієї вікової групи комплектуються основні категорії кадрових донорів (донори плазми, клітин крові, кісткового мозку, імунні та ізоімунні донори). Незважаючи на наявність біологічних і конституційних відмінностей між чоловіками і жінками, різниці в термінах фізіологічного поновлення крові після кроводачі не спостерігається. Разом з тим відмічено, що жінки спокійніше сприймають процедуру кроводачі і переносять її значно краще, ніж чоловіки. Проте при формуванні контингенту донорів необхідно враховувати деякі фізіологічні особливості жіночого організму. Так, в період менструації, вагітності, лактації донори-жінки тимчасово відсторонюються від виконання донорських функцій.

Донорами можуть бути особи різних професій. Не виявлено різниці між кроводачами донорів розумової та фізичної праці. Взяття крові у осіб після 60 років вирішується індивідуально. У даній категорії донорів інтервали між кроводачами повинні бути збільшені у часі. Це пояснюється тим, що фізіологічне поновлення показників крові й адаптація організму у відповідь на кроводачу у них є уповільненими.

З метою заохочення населення до здачі крові чи її компонентів законодавчо передбачені відзнаки та нагороди особам, які приймають активну участь у донорському русі. Донори, які безкоштовно здали кров у кількості 40 разових максимально допустимих доз або плазму крові в кількості 60 разів, відповідно до ст. 12 Закону України «Про донорство крові та її компонентів» нагороджуються відзнакою «Почесний донор України». Донорам, які здали кров або плазму 100 і більше разів, присвоюється звання «Заслужений донор України». Станом на 01.01.2013 р. посвідчення «Почесний донор України» мали майже 100 тисяч донорів, звання «Заслужений донор України» – 97 осіб. А донору з Дніпропетровська В.К. Ніколаєву, який здав кров та плазму більше 500 разів, присвоєно звання «Герой України». 13 донорів нагороджені орденами України [9].

Мета. На основі аналізу показників діяльності закладів служби крові України за 2012, 2013 роки з'ясувати стан донорства та визначити шляхи його покращення.

Матеріали і методи досліджень. При виконанні роботи були вивчені та проаналізовані дані офіційної статистики МОЗ України «Галузева статистична звітність – форма № 39-здоров», «Звіт центру крові (станції переливання крові), відділення трансфузіології лікувального закладу, установи, лікарні, яка проводить заготівлю крові» і показники діяльності закладів служби крові України у 2012 та 2013 роках [1].

Розрахунки медико-статистичних показників проводили відповідно до розділу «Донорські ресурси». При статистичній обробці результатів були розраховані відносні величини. У процесі дослідження використовували статистичний та структурно-логічний методи аналізу [10].

Результати та їх обговорення. Єдиним джерелом одержання алогенної крові і компонентів є практично здорове доросле населення – потенційні донори. Як свідчить аналіз, донорство переживає спад, пов'язаний зі складним соціально-економічним станом, погіршенням демографічних показників, значним зменшенням пропаганди донорства в засобах масової інформації, край надзвичайним фінансуванням закладів та установ служби крові.

Відповідно до Директив Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу для забезпечення держави кров'ю та її компонентами потрібно 40-60 донорів на 1000 населення країни або 4,0-6,0%. В Україні цей показник складає лише 14-15 донорів на 1000 населення [1].

За останні роки загальна кількість донорів зменшувалась. Так, у 2013 р. порівняно з 2012 р. кількість донорів зменшилась на 4,8% [1].

Відсоток донорів від кількості населення регіонів свідчить про те, що у 2012 р. він знаходився у діапазоні від 0,49 до 3,24%, а у 2013 р. – від 0,54 до 3,09%. Середній показник по Україні відповідно склав 1,38% та 1,28% (рис. 1, 2).

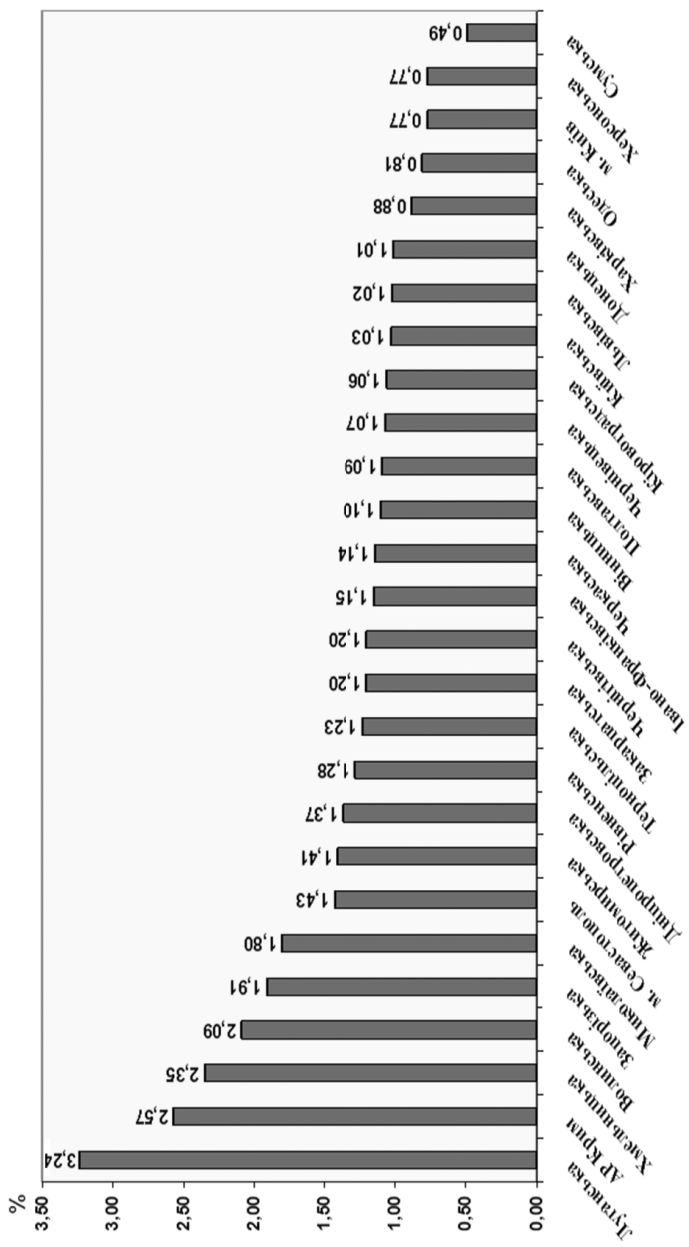

Рис. 1. Відсоток донорів від загальної кількості населення у 2012 р.

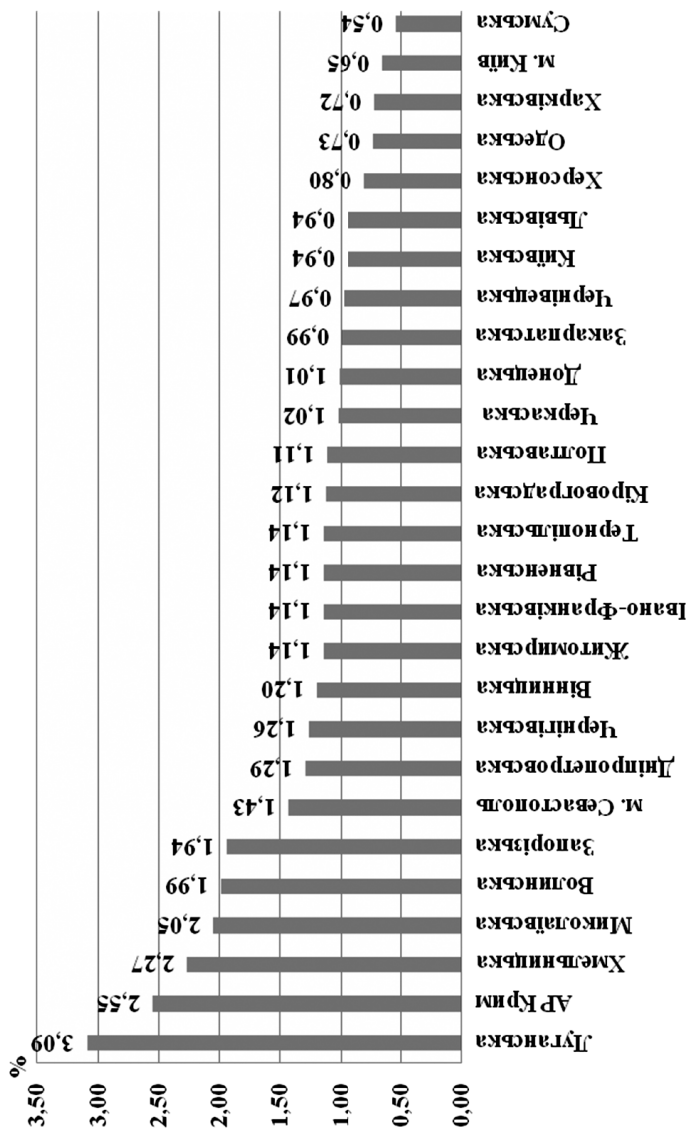

Рис. 2. Відсоток донорів від загальної кількості населення у 2013 р.

Донори України

№ п/п	Заклади служби крові України	Відсоток загальної кількості донорів									
		первинні		резерву		активні		плазми		імунні	
		2012 р.	2013 р.	2012 р.	2013 р.	2012 р.	2013 р.	2012 р.	2013 р.	2012 р.	2013 р.
1.	АР Крим	29,2	29,6	90,8	92,2	9,2	7,8	7,1	12,7	0,7	0,9
2.	Вінницька	35,0	35,2	72,7	84,7	27,3	15,3	0,8	3,9	0,1	
3.	Волинська	23,3	21,9	99,5	99,6	0,5	0,4	0,5	0,5	0,1	0,1
4.	Дніпропетровська	45,9	42,6	89,3	89,5	10,7	10,5	18,7	14,9	0,2	
5.	Донецька	39,4	38,3	91,7	92,7	8,3	7,3	28,4	28,8	0,7	0,8
6.	Житомирська	47,8	52,7	97,7	97,7	2,3	2,3	14,4	16,7	0,2	
7.	Закарпатська	45,4	52,6	97,4	97,0	2,6	3,0	3,5	6,2		
8.	Запорізька	51,4	47,6	94,5	94,8	5,5	5,2	22,7	22,2		
9.	Івано-Франківська	36,6	39,0	99,9	100,0	0,1		2,0	1,3		
10.	Київська	27,6	35,2	87,2	85,9	12,8	14,1	4,5	5,2		
11.	Кіровоградська	44,6	45,4	94,8	96,6	5,2	3,4	0,2	0,5		
12.	Луганська	22,0	26,4	97,0	96,6	3,0	3,4	25,0	26,5	0,8	0,8
13.	Львівська	63,7	58,4	99,0	98,4	1,0	1,6	0,5	1,5		
14.	Миколаївська	52,1	53,4	94,4	94,4	5,6	5,6	22,3	20,1		
15.	Одеська	52,2	45,3	87,6	79,5	12,4	20,5	12,4	15,4	0,02	
16.	Полтавська	36,6	37,5	96,7	96,6	3,3	3,4	5,7	4,5		
17.	Рівненська	40,2	34,8	99,3	98,3	0,7	1,7	0,2	4,0	0,03	

Продовження табл. 1

№ п/п	Заклади служби крові України	Відсоток загальної кількості донорів									
		первинні		резерву		активні		плазми		імунні	
		2012 р.	2013 р.	2012 р.	2013 р.	2012 р.	2013 р.	2012 р.	2013 р.	2012 р.	2013 р.
18.	Сумська	33,1	33,2	72,9	75,6	27,1	24,4	6,9	21,7	0,8	0,5
19.	Тернопільська	36,8	41,7	99,9	99,9	0,1	0,1	26,9	32,9	0,1	
20.	Харківська	31,9	43,5	80,4	76,1	19,6	23,9	4,1	2,8	0,1	0,1
21.	Херсонська	57,9	48,0	80,7	75,9	19,3	24,1	1,8	0,9	0,1	
22.	Хмельницька	29,5	29,2	97,3	98,5	2,7	1,5	4,1	3,8	0,5	0,4
23.	Черкаська	45,0	47,7	82,5	81,9	17,5	18,1	1,0	0,9		
24.	Чернівецька	28,7	36,6	88,8	86,6	11,2	13,4	4,0	3,5		
25.	Чернігівська	37,4	39,0	89,1	89,8	10,9	10,2	1,4	1,0		
26.	м. Київ	56,2	53,1	96,8	96,4	3,2	3,6	0,6	0,4	0,2	
27.	м. Севастополь	37,4	39,1	89,8	89,3	10,2	10,7	0,9	0,9		
	УКРАЇНА	38,7	39,1	92,5	92,6	7,5	7,4	11,6	12,7	0,3	0,3

Стосовно категорії донорів. Дані, наведені у табл. 1, свідчать, що первинних донорів від їх загальної кількості було у 2012 р. – 38,7%, у 2013 р. – 39,1%. Максимальний відсоток склали донори резерву (у 2012 р. – 92,5%, у 2013 р. – 92,6%), активні донори – 7,5% та 7,4% відповідно, – у 2013 р. у порівнянні з 2012 р. їх кількість зменшилась на 0,1%.

Відсоток донорів плазми крові у 2012 та 2013 роках склав 11,6 та 12,7 від загальної кількості.

Важливою проблемою є заготівля імунної та ізоімунної плазми. У зв'язку з цим слід наголосити, що частка імунних донорів у 2012 та 2013 роках стабільно була 0,3% загальної кількості донорів.

Таблиця 2

Донації крові та плазми

№ п/п	Заклади служби крові України	Кількість донацій на 1000 населення					
		всього		в тому числі			
		2012 р.	2013 р.	кроводач		плазмодач	
		2012 р.	2013 р.	2012 р.	2013 р.	2012 р.	2013 р.
1.	АР Крим	35,4	35,6	28,5	27,5	6,9	7,9
2.	Вінницька	14,6	14,4	14,0	13,4	0,6	0,8
3.	Волинська	27,9	27,2	26,6	26,0	1,3	1,2
4.	Дніпропетровська	20,9	20,1	15,7	15,7	5,3	4,4
5.	Донецька	19,8	19,2	13,8	13,4	6,0	5,7
6.	Житомирська	17,5	14,7	13,1	10,9	3,9	3,5
7.	Закарпатська	13,1	12,7	11,9	11,7	1,1	1,0
8.	Запорізька	26,0	25,5	19,0	18,5	6,8	7,0
9.	Івано-Франківська	15,3	14,9	14,7	14,2	0,6	0,5
10.	Київська	14,7	12,8	12,2	11,6	2,1	0,9
11.	Кіровоградська	13,5	13,3	13,4	13,1	0,1	0,1
12.	Луганська	33,1	33,1	23,4	23,9	9,6	9,1
13.	Львівська	10,8	9,8	10,3	9,3	0,5	0,3
14.	Миколаївська	21,0	23,1	17,8	19,0	4,0	4,1
15.	Одеська	10,8	13,2	9,6	11,6	1,0	1,6
16.	Полтавська	16,0	15,4	13,7	13,5	2,3	1,7
17.	Рівненська	15,2	14,0	13,9	12,8	1,3	1,2
18.	Сумська	9,3	17,0	7,8	8,1	1,5	9,0
19.	Тернопільська	16,0	15,5	11,4	10,3	4,6	5,1
20.	Харківська	11,9	10,9	10,8	9,9	1,2	0,9
21.	Херсонська	12,1	11,8	11,2	11,1	0,9	0,7
22.	Хмельницька	29,8	29,1	28,1	27,9	1,7	1,2
23.	Черкаська	15,3	13,1	14,5	12,1	0,8	0,5
24.	Чернівецька	15,8	15,5	14,6	14,4	1,1	1,1
25.	Чернігівська	17,8	17,6	16,1	16,5	1,7	1,1
26.	м. Київ	8,7	7,4	8,6	7,3	0,1	0,1
27.	м. Севастополь	24,4	23,8	23,7	23,2	0,7	0,5
	УКРАЇНА	17,9	17,6	14,9	14,6	3,0	3,0

Одним із основних показників стану донорства є кількість проведених донацій крові та плазми. Аналіз свідчить, що на 1000 осіб населення України було проведено донацій: у 2012 р. – 17,9, із них 14,9 кроводач та 3,0 плазмодачі, у 2013 р. – 17,6, із них 14,6 кроводач та 3,0 плазмодачі. Показники кількості крово- та плазмодач по регіонах наведені у табл. 2.

Перспективи покращення розвитку донорства залежать від вирішення низки організаційних проблем. Найважливішими з них є такі:

- удосконалення законодавчих і нормативно-правових актів у службі крові з урахуванням вимог ВООЗ та інших міжнародних зобов'язань України;
- створення Національного реєстру донорів крові та її компонентів; програмне забезпечення бази даних;
- організація національного і регіональних громадських об'єднань добровільних донорів;
- створення єдиної інформаційно-аналітичної бази для роботи з донорськими кадрами (загальнодержавний і регіональний реєстр осіб, виведених від донорства);
- професійна підготовка фахівців для роботи з донорськими кадрами і розвитку донорства;
- підвищення престижу донорства та якості організаційно-методичного керівництва донорським рухом у регіонах;
- клінічне та лабораторне обстеження донорів: якість, стандартизація та безпека.

Висновки

1. Середній показник відсотка донорів від загальної кількості населення України склав у 2012 р. – 1,38%, у 2013 р. – 1,28%.
2. Кількість донацій крові та плазми на 1000 осіб населення України дорівнювала у 2012 р. – 17,9, у 2013 р. – 17,6.
3. Зменшення числа донорів та кількості донацій призводить до зниження заготовленої крові та плазми і виготовлення з них препаратів.
4. Для активного залучення населення до донорського руху необхідно підвищити престиж донорства, залучивши до цього засоби масової інформації, волонтерські організації та інше.

Література

1. Діяльність закладів служби крові України у 2012 році : довідник / Є.Д. Мороз, А.С. Тимченко, П.М. Перехрестенко [та ін.]. – К., 2013. – 64 с.
2. Закон України від 23.06.1995 р. № 239/95 ВР «Про донорство крові та її компонентів» [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/239/95-вр>

3. Наказ МОЗ України від 01.08.2005 № 385 «Про інфекційну безпеку донорської крові та її компонентів»; «Порядок медичного обстеження донорів крові та (або) її компонентів» [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://moz.gov.ua/ua/portal/dn_20050801_385.html

4. Наказ МОЗ України 19.08.2005 р. № 415 «Про удосконалення добровільного консультування і тестування на ВІЛ-інфекцію» [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20050819_415.html

5. Наказ МОЗ України 09.03.2010 р. № 211 «Про затвердження Порядку контролю за дотриманням показників безпеки та якості донорської крові та її компонентів» [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0368-10>

6. Наказ МОЗ України від 19.02.2013 № 134 «Про затвердження Порядку скринінгу донорської крові та її компонентів на гемотрансмісивні інфекції» [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20130219_0134.html

7. Наказ МОЗ України від 17.12.2013 р. № 1093 «Про затвердження інструкцій з виготовлення, використання та забезпечення якості компонентів крові» [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20131217_1093.html

8. Постанова КМ України від 16.06.1998 р. № 920 «Про затвердження Порядку переробки і зберігання донорської крові та її компонентів, реалізація їх і виготовлених з них препаратів» [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/920-98-п>

9. Постанова КМ України від 10.05.1999 р. № 796 «Про затвердження Порядку видачі посвідчення і вручення нагрудного знака «Почесний донор України» [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/796-99-п>

10. Сафонова В.Н. Расчет показателей эффективности производственной деятельности учреждений службы крови : метод. рекомендации / В.Н. Сафонова, В.В. Кочемасов.– М., 1982. – 30 с.